

TIETEELLINEN ELÄMÄ

BOURDIEU goes to America. Onko Yhdysvalloissa luokkamakuja ja makueroja? Ovatko nämä maut hierarkkisesti järjestyneet? Onko yhdysvaltalaisen kulttuurisen, koulutetun yläluokan maku hienompi kuin alaluokan maku? Yhdysvaltalaiset sosiologit ja kulutus-tutkijat ovat 80-luvun alkupuolelta lähtien keskustelleet Pierre Bourdieun *Distinktio*-teoksen, jonka empirinen aineisto oli tunnetusti kerätty 60-luvun Ranskassa, innoittamina innokkaasti statuksesta, kulutustyyleistä ja taiteenharrastamisesta. Tällaisella tutkimuksella oli toki Yhdysvalloissa pitkät perinteet jo ennen Bourdieuta aina vuosisadan vaihteen Thorstein Veblenin ”silmiinpistävästä kulutuksesta” ja W. Lloyd Warnerin 40-luvun status-arvioinneista lähtien. Kanadalainen sosiologi, R. A. Peterson, joka kunnostautui jo 70-luvulla pohjois-amerikkalaisten musiikkimakujen hienona tutkijana ja tuntijana, on koonnut vuoden 1997 *Poetics*-lehden (vol. 25) teemanumeroon ”Changing Representation of Status through Taste Displays” edustavan näytteen tästä kiinnostavasta keskustelusta ja siinä esiintyvistä erilaisista positiosta.

Populaarikulttuurin luvatussa maassa, jossa ”matalan” ja ”korkean” välinen ero on hämärtynyt jo historiallisestikin ehkä aikaisemmin kuin missään muualla, on ollut varsin vaikea paikantaa empirisesti kulutustottumuksissa ja esimerkiksi taideharrastuksissa ilmeneviä selkeitä hierarkkisia luokkamakuja. Ovatko sitten yhdysvaltalaiset kuluttajat täysin yksilöllistyneitä vai ovatko kaikki vain osasina yhtä suurta homogeenista massaa? Kuten mm. Peterson on osoittanut, nämä eivät ole ainoat

mahdolliset vaihtoehdot bourdieulaiselle ”distinktiomestari-le”. Petersonin omat tutkimukset ovat viitanneet siihen, että sellainen pohjoisamerikkalainen yläluokka ja ylempi keskiluokka, jolla on paljon kulttuuripääomaa, on ”omnivori”, kaikkiruokainen. Se harrastaa niin Beethovenia kuin ”Roll over Beethovenia”, niin Magnus Lindbergiä kuin Dolly Partonia. Kulttuuripääomaltaan väheisempien sosiaalisten ryhmien musiikkimaku on taas rajoitetumpi: he pitävät – tai ainakin sanovat pitävänsä – vain jostakin tai joistakin musiikin ”genreistä”, kuten esimerkiksi countrystä. Erottautuminen, jos sellaisesta tällaisen kulttuurisesti kaikkiruokaisen ihmisen kohdalla voidaan lainkaan puhua, perustuu siihen, että tämä on suvereeni kaikilla aloilla, myös sellaisilla perinteisesti ”alempiin taiteisiin” kuuluvilla aloilla kuten esimerkiksi sarjakuvat tai TV:n saippuaoopperat.

Kulutustutkija D. B. Holt suhtautuu Petersonin ja kumppaneiden tulkintaan varauksellisesti. Kulutusta tai taideharrastuskohteiden valintaa tai nimeämistä koskevilla tutkimuksilla ei Holtin mukaan enää pohjoisamerikkalaisessa, eikä varmasti muissakaan kehittyneissä kulutusyhteiskunnissa, pitkälle pötkitä; oleellista ei ole se, mitä objekteja tai esimerkiksi taidelajeja valitaan tai nimitään mieluisiksi, vaan se millainen suhde kuluttajalla näihin objekteihin on. On eri asia pitää Dolly Partonista esimerkiksi siksi, että hän laulaa niin koskettavasti kuulijan omasta elämästä, kuin vaikkapa siksi, että Dolly edustaa ”autenttista” amerikkalaista nykyaikansuositun musiikkia.

Ongelmallista on, että tällaisia makueroja tai suhtautu-

mistapojen eroja ei ole mahdollista lainkaan tutkia suurilla haastattelu- tai kyselytutkimuksilla. Ne edellyttävät etnografisempaa otetta. Tämä taas merkitsee sitä, että on vaikeaa tai lähes mahdotonta saada tietoa suurista yhteiskuntaryhmistä tai yhteiskunnasta kokonaisuudessaan. Toisin sanoen eri yhteiskuntaluokkien makueroja ja niiden keskinäisiä suhteita Bourdieun klassisen tutkimuksen tapaan ei oikeastaan enää ole lainkaan mahdollista tutkia. Voimme korkeintaan ottaa pieniä ”näytteitä” (haastatella jonkin pieniyhteisön tai naapuruston jäseniä; näin saatuja tietoja voidaan sitten täydentää haastattelulla eri alojen asiantuntijoita ja seuraamalla esimerkiksi eri harrastusalojen julkisuutta) ja pyrkiä – jos niin halutaan – tekemään niiden perusteella enemmän tai vähemmän (uhka)rohkeita yleistyksiä.

Statuksen esittäminen on siten – tavallaan paradoksaalisesti – kehittyneissä ja ainakin näennäisen homogeenisissa kulutusyhteiskunnissa varsin hienosyinen ja moniulotteinen juttu; sen tulkintakin vaatii melkoista kulttuurista kompetenssia. Jos Holtia on uskominen, selkeän etiketin häviäminen tekeekin meistä kaikista, tai ainakin koulutetun keskiluokan jäsenistä, oikeastaan varsinaisia hienostelijoita, samaan aikaan sekä kaikkiruokaisia että nirppanokkia, joille kelpaa kaikki eikä oikein mikään.

GUARDIANISSA oli taannoin juttu, jossa kerrottiin että vanha amerikkalainen feminismin pioneeri Kate Millet elää nykyään köyhyydessä. 63-vuotiaana Milletillä ei ole mitään akateemista virkaa, ja hän on joutunut elättämään itsensä

mm. joulukuusia myymällä. Milletin vuonna 1970 julkaistu kirja *Sexual Politics* on naistutkimuksen klassikko, mutta Milletille ei ole vuosien varrella tarjottu paikkaa yhdelläkään lukuisista yliopistojen naistutkimuksen laitoksista. Ainakaan tällä kertaa ei voida väittää, että akateemisen naisen uran esteenä olisi mies; naistutkijan esteenä ovat olleet nimenomaan naiset, nuoren polven naistutkijat, toteaa *Guardianin* feministi-journalisti.

USEIMMAT tämän palstan lukijoista varmaankin tietävät että brittisosiologi Anthony Giddens on nykyään pääministeri Tony Blairin läheinen neuvonantaja. Mutta kukapa olisi arvannut, että Saksan uuden kanslerin Gerhard Schröderin neuvontajana on nyt vanha vasemmistomarxilainen Hannoverin yliopiston professori Oskar Negt, sosiologi ja filosofi, jonka nimi on hyvinkin tuttu tämän palstan vanhemmalle lukijapolvelle (ja joka on vierailut Suomessakin 80-luvun alussa). Schröderin ja Negtin ystävyys on kuulemma vanhaa perua, kertoo *Die Zeit* -lehti. He tutustuivat 60-luvulla, jolloin Negt työskenteli Frankfurtissa Jürgen Habermasin assistenttina ja Schröder oli nuorsosialistien Jusojen johtaja. Sosiologeilla näyttää siis olevan kovasti hallituspolitiista kysyntää Euroopan suurvalloissa. Tosin Ranskassa on vielä ainakin yksi vastarinnan kiiski, Pierre Bourdieu, joka on tuominnut jyrkästi koko "Blairin-Jospinin-Schröderin troikan".

TÄLLÄ palstalla kerrottiin edellisessä numerossa tunnetun ranskalaisen epistemologin Georges Canguilhemin muis-

toksi Lontoossa järjestetystä seminaarista, jonka paperit julkaistiin taannoin *Economy and Society* -lehden teemanumerossa. Todettiin myös, ettei Canguilhemia ole tiettävästi julkaistu koskaan suomeksi. Ilmeisesti näin – valitettavasti – on laita. Mutta kuinka moni mahtaa tietää että Canguilhem on kuitenkin käynyt Suomessa? Eräs vanha avustajamme on löytänyt arkistoistaan siitä dokumentin, Canguilhemin esitelmän suomenkielisen abstraktin, jonka otsikko on tosin hieman epätasaisesti käännetty "Säännönmukaisuuden kysymys biologisen ajattelun historiassa" (pro: "Normaliteetin kysymys..."). Canguilhem osallistui ensimmäiseen tieteenhistorian ja filosofian kongressiin, joka järjestettiin Jyväskylän kesän yhteydessä kesäheinäkuun vaihteessa 1971. Muita nimekkäitä osallistujia olivat suomalaisten Jaakko Hintikan ja G. H. von Wrightin lisäksi mm. Imre Lakatos (Karl Popperin seuraaja London School of Economicissa), Mihailo Markovic (jugoslavalaisen Praxis-ryhmän johtavia nimiä) sekä Laurens Laudan ja Robert S. Cohen Yhdysvalloista. Tarkempaa tietoa Canguilhemin esitelmän vastaanotosta ei ole, joten hänen vierailunsa lienee jäänyt "ranskalaiseksi visiitiksi".

VIIME keväänä, kun Marxin ja Engelsin *Kommunistisen Manifestin* ilmestymisestä tuli 150-vuotta, vasemmistolainen kustantamo Verso julkaisi siitä Lontoossa hyvin *chic*-edition *The Communist Manifesto: A Modern Edition*, jossa kiinnitettiin erityistä huomiota sen ulkoasuun. Tiedossa ei ole, kuinka paljon kirjaa on tämän ansiosta luettu, mutta

ainakin se on ollut hyvin esillä. New Yorkissa se on somistanut jopa Fifth Avenuen hienojen butiikkien näyteikkunoita mallinukkien käsissä. Tamperelainen Vastapaino on tehnyt nyt muodinmukaisen vedon julkaisemalla meillä *Kommunistisen Manifestin* uuden käännöksen. Siihen sisältyy myös Verson editiossa ilmestynyt Eric Hobsbawmin johdanto sekä lisäksi joi-takin Engelsin esipuheita. Myös ulkosasu, eritoten musta kova kansi, jäljittelee Verson laitosta. Ikävä kyllä pape-ripäällyksen kuvitus ei ole sama kuin elegantissa brittilaitoksessa eikä näin ollen vedä vertoja sille. Ehkäpä siksi suomalaista editiota ei ole näkynyt ainakaan Helsingissä sen paremmin muotiputiikkien näyteikkunoissa kuin trenditietoisten kahvilainteltojen käsissä. Tiedossa ei ole, olisiko se tullut muotiin Vastapainon kotikentällä, manselaisella *scenellä*. Jos ei edes siellä, niin sitten se on ollut huono bisnesidea.

BERNARDILLE, 32, oli lievä shokki nähdä omat alusvaatteensa pyykkinarulla Geraldin, 24, pikkupöksyjen ja rintaliivien seassa. "Sinä hetkenä oivalsin, että olemme oikeasti pari", lausuu Bernard. Kuvaus on tunnetun ranskalaisen perhesosiologin Jean-Claude Kaufmannin ensimmäisestä englanniksi käännetystä kirjasta *Dirty Linen* (Middlesex University Press 1998). Teoksessa Kaufmann avaa yksityiskohdaisesti kotitöiden maailman: miehet ja naiset kohtaavat ja käyvät sukupuolisotaa paitsi arksen työnjaon, myös järjestyksen ja kaaoksen, likaisen ja puhtaan rintamalla. Teos pohjautuu tuhannen ranskalaisen haastatteluun, joiden perus-

teella Kaufmann piirtää kahdenkymmenen parin profiilin. Mukana ovat muun muassa Sourisseaut, joiden perheessä käytetään vain yhtä pyyhettä, sekä Bruno Labarthe, "kananluumies", jonka morsian Na-

dia löysi grillatun broilerin jäännökset tulevan miehensä sängyn alta ja joka sittemmin muuttui pakkomielteisen siistiksi. Ja mukana on myös tietysti Bernard, silitysrautavirtuoosi. Hänestä on sietämätön-

tä, kun kalsarit ovat jääneet ryppyyn Géraldinen jäljiltä. Niinpä he ovat sopineet, että kumpikin huolehtii omasta pyykistään. Itse asiassa sopimus on vähitellen laajentunut muihinkin kotitöihin...